Volume 23, Issue 1 (January- February 2024)

PAYESH

Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research

The effect of moral foundations in predicting scientific integrity with the mediation role of religious orientation

Zahra Gheisari[1], Molouk Khademi Ashkezari[1*], Mohamad Reza Hasanzade Tavakoli[2]

1. Department of Educational Psychology, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran
2. Department of Positive Psychology, Faculty of Islamic science and Psychology, Quran and Hadith University, Rey, Tehran, Iran

Received: 13 October 2023
Accepted for publication: 18 November 2023
[EPub a head of print-22 November 2023]
Payesh: 2024; 23(1): 57- 68

Abstract

Objective(s): The current study was conducted aiming to assess the effect of moral foundations on academic integrity through the mediation of religious orientations.

Methods: This was a cross sectional study on 544 (413 females & 131 males) convince sample of students of Tehran universities in Iran. The required data were collected using a multi-part questionnaire including demographic information, the Moral Foundation Questionnaire (MFQ), the Circumplex Religious Orientation Inventory (CROI), and the Academic Dishonesty. Then data were analyzed using Structural Equation Modelling (SEM) and bootstrap test was used to check the mediating role of variables.

Results: The mean age of participants was 23.96 ± 6.43 years ranging from 17 to 53. The results showed that there was a positive and significant correlation between academic integrity and moral foundations ($r=0.14$, $p<0.01$). Also the correlation between academic integrity and religious orientation were significant ($r=-0.18$-0.21, $p<0.01$). Based on the findings moral foundations and academic integrity had a statistically significant direct relationship ($P<0.001$), but through the mediation of religious orientation, this relationship was not significant, which indicated that there was a full mediation effect.

Conclusion: The findings suggest that religious orientation mediates the relationship between moral foundations and academic integrity. In general, it seems that by increasing moral foundations, religious orientation could be affected and in turn academic integrity will be increased.

Keywords: Academic Integrity, Moral Foundation, Religious Orientation

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

[*] Corresponding author: Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran
E-mail: mkhademi@alzahra.ac.ir

سال بیست و سوم، شماره اول، بهمن ـ اسفند ۱۴۰۲

پایش

نشریه پژوهشکده علوم بهداشتی جهاددانشگاهی

نقش بنیان‌های اخلاقی در پیش‌بینی صداقت علمی با میانجیگری جهت‌گیری دینی

زهرا قیصری [۱]، ملوک خادمی اشکذری [۱*]، محمدرضا حسن‌زاده توکلی [۲]

۱. گروه روانشناسی تربیتی. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه الزهرا (س). تهران. ایران
۲. گروه روانشناسی مثبت‌گرا، دانشکده علوم اسلامی و روانشناسی. دانشگاه قرآن و حدیث. ری. تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۷/۲۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۸/۲۷
[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۱ آذر ۱۴۰۲]
نشریه پایش: ۶۸- ۵۷ :(۱)۲۳؛ ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: صداقت علمی یکی از مباحث مهم در حوزه آموزش است. امروزه اغلب مؤسسات علمی و حتی مجلات مختلف علمی و پژوهشی به دنبال راهی برای جلوگیری از تقلب، سرقت و جعل علمی هستند و سیاست‌هایی در این حوزه به کار گرفته‌اند. شناخت مؤلفه‌های اثرگذار بر وجود صداقت علمی گامی مهم درجهت یافتن راهی بهتر برای تقویت آن است. مؤلفه‌های دینی و اخلاقی از مهم‌ترین متغیرها در حوزه صداقت تحصیلی هستند که در این پژوهش به عنوان متغیرهای اثرگذار بر صداقت علمی انتخاب شده‌اند.

مواد و روش کار: ۵۴۴ نفر از دانشجویان در حال تحصیل در استان تهران (۴۱۳ زن و ۱۳۱ مرد) به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده در این پژوهش مشارکت کردند و به سوالات سه پرسشنامه بنیان‌های اخلاقی (MFQ)، جهت‌گیری دینی چرخشی (CROI) و تقلب علمی پاسخ دادند. به منظور دستیابی به نمره صداقت علمی، نمرات حاصل از تقلب علمی معکوس شدند. داده‌ها به کمک نرم‌افزارهای SPSS 26 و AMOS 24، با روش مدلسازی معادلات ساختاری تحلیل شدند و برازش نهایی مدل مفروض بررسی شد.

یافته‌ها: میانگین سنی شرکت‌کنندگان پژوهش ۹۶/۲۳ و انحراف استاندارد آن ۴۳/۶ به دست آمد. میانگین سنی شرکت‌کنندگان پژوهش و انحراف استاندارد آن ۶/۴۳ به دست آمد. یافته‌های اولیه پژوهش حاکی از آن بودند که بین صداقت علمی با جهت‌گیری دینی و نمره کل بنیان‌های اخلاقی همبستگی معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از بوت استراپ نشان داد که مسیر اثر بنیان‌های اخلاقی به صداقت علمی مثبت و معنادار (β=۰/۱۹ و p=۰/۰۰۰) و مسیر اثر بنیان‌های اخلاقی به صداقت علمی با میانجی‌گری جهت‌گیری دینی غیرمعنادار (β=۰/۰۴ و p=۰/۴۹) است. همچنین مدل مفروض از برازش خوبی برخوردار بود (GFI=۰/۹۱، CFI=۰/۹۵ و CMIN/df=۴/۹۳).

نتیجه‌گیری: جهت‌گیری دینی، رابطه بین بنیان‌های اخلاقی و صداقت علمی را به طور کامل میانجی‌گری می‌کند. به طور کلی می‌توان گفت با افزایش نمرات در بنیان‌های اخلاقی، جهت‌گیری دینی تحت تاثیر قرار گرفته و صداقت علمی را افزایش می‌دهد.

کلید واژه‌ها: صداقت علمی، بنیان‌های اخلاقی، جهت‌گیری دینی

کد اخلاق: IR.ALZAHRA.REC.1402.072

* نویسنده پاسخگو: تهران، دانشگاه الزهرا، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روانشناسی تربیتی
E-mail: mkhademi@alzahra.ac.ir

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

مقدمه

نقض صداقت علمی مدت‌هاست که دغدغه مؤسسات علمی و دانشگاهی و همچنین اساتید و مربیان در همه رشته‌هاست [۱،۲]. صداقت علمی به این معناست که دانشجو با استفاده از رفتارهای غیر منصفانه مانند تقلب، سرقت علمی و ادبی، پرداخت هزینه به دیگران برای انجام تکالیف خود و ... به اهداف تحصیلی خود دست نیافته باشد و در واقع نحوه دستیابی فرد به اهداف تحصیلی خود را مشخص می‌کند [۳،۴]. صداقت علمی موضوعی است که با سرعت زیادی در مراکز علمی مورد توجه قرار گرفت و به عقیده مک‌کیب و بوورز [۲] عدم صداقت علمی پدیده‌ای شایع در تحصیلات است و تقلب یا سرقت علمی بین دانشجویان در حال گسترش است. چرا که با تکیه بیشتر مؤسسات علمی و دانشگاهی به بستر آموزش آنلاین بعد از همه‌گیری کرونا و دسترسی بیشتر و راحت‌تر دانشجویان به منابع دیجیتال، موانع آنان را برای نقض صداقت علمی کاهش داده است [۷-۱]. این مسئله یک پدیده نگران‌کننده در امر آموزش است زیرا هم بر یادگیری دانشجویان در طول تحصیل آنان تاثیر منفی دارد و هم زمانی که فارغ‌التحصیل شده و وارد بازار کار می‌شوند، بر مهارت و دانش شغلی آن‌ها تاثیرگذار است [۱۰-۸]. مسئله دیگری که باعث اهمیت عدم صداقت علمی در امر آموزش می‌شود آن است که می‌تواند اعتبار مؤسسات علمی را مخدوش کند [۱۰] و صحت ارزیابی دانشجویان را زیر سوال ببرد [۱۱]. این مسئله به خودی خود اعتماد عمومی را نیز به مؤسسات علمی از بین می‌برد [۱۲]. نقض صداقت علمی که در دانشگاه ها رواج یافته و امروزه جرم هم تلقی می‌شود نشانگر نادیده گرفتن اصول اخلاقی است [۱۳]. این مسئله در تمام سطوح تحصیلی و در دانشجویانی با سن، نژاد و جنسیت مختلف وجود دارد [۱۴] و آنچه که آن را نگران‌کننده می‌کند افزایش احتمال درگیری افراد با رفتارهای غیراخلاقی در آینده است [۱۵،۱۶]، زیرا رفتار غیر اخلاقی را برای فرد عادی و آن را نهادینه می‌کند [۱۷]. کلبرگ، گیلیگان و توریل همه بر این باور بودند که اخلاق عبارت است از اینکه افراد چگونه در ارتباط با دیگران عدالت، مراقبت و احترام را رعایت می‌کنند [۱۸]. هایت و جوزف [۱۹] نیز به دنبال فضیلت‌هایی در حوزه‌های قواعد اخلاقی بودند که در بین فرهنگ‌ها مشترک‌اند. هایت و گراهام [۲۰] نظریهٔ بنیان‌های اخلاقی را عرضه کرده و پس از تغییر و اصلاح لازم در نهایت پنج بعد را به عنوان بنیان‌های اخلاقی معرفی کردند: ۱) آسیب/ مراقبت، ۲) انصاف/ مقابله به مثل ۳) درون گروهی/ وفاداری، ۴) قدرت/ احترام ، و ۵) پاکی/ تقدس [۲۱]. «آسیب/ مراقبت» به اهمیت دادن به احساس درد و رنج دیگران اشاره دارد و به فضیلت‌هایی چون مهربانی مربوط می شود. «انصاف/ مقابله به مثل» درک مفهوم‌هایی مانند عدالت، برابری، حقوق فردی و نوع دوستی متقابل را در بر می گیرد. «درون گروهی/ وفاداری» مبتنی بر حس وابستگی و تعهد ما به گروه‌های خودی و دوری از افراد خارج از گروه است. «قدرت/ احترام» شامل اطاعت، انجام وظایف، حفظ سنت‌ها (صرف نظر کردن از خواسته های شخصی)، ارزش گذاشتن به تبعیت و احترام به چهره‌های قدرت در یک نظام سلسله مراتبی است. «پاکی/ تقدس» نیز به نجابت، حفظ خلوص ذهنی (نداشتن افکار ناپاک)، خدا، یا هنجارهای دینی اشاره دارد [۲۲]. هر یک از بنیان‌های یاد شده توسط انبوهی از عوامل درونی و بیرونی گسترش می‌یابند و تعدیل یا تضعیف می شوند که یکی از این عوامل دین است [۲۳]. طی سده‌ها، حیات اخلاقی و زندگی دینی پیوندی تنگاتنگ داشته و حتی یکسره با هم آمیخته‌اند. درباره رابطه دوطرفه دین و دینداری با پایبندی اخلاقی در حوزه‌های گوناگون بسیار بحث شده است [۲۴]. دین‌داری و اخلاق رابطه همزیستی دارند و هر یک از آنها می توانند از دیگری نشات گیرند و یکدیگر را تقویت کنند [۲۵]. معلمی [۲۶] عنوان می‌کند که یکی از انواع روابط دین و اخلاق رابطه ابتنایی است؛ یعنی ابتنای دین بر اخلاق و اخلاق بر دین. او بیان می‌کند که اخلاق در کشف گزاره‌های اخلاقی و تبیین مصادیق سعادت و کمال بر دین مبتنی است و دین در پذیرش و در تبیین صدق و حدود و صغور گزاره‌هایش بر اخلاق ابتنا دارد و هر دو در نهایت مبتنی بر عقل هستند. ذکر این نکته مهم است که تمام ادیان جهان، دارای اصولی اخلاقی هستند که رفتارهای مناسب و اخلاقی را در سطح فردی و اجتماعی توصیف و ترغیب می‌کنند [۲۷،۲۸]. در این میان یکی از مؤلفه‌های مهم در دین‌داری و دین‌مداری جهت‌گیری مذهبی است. جهت گیری مذهبی جنبه‌ای اساسی از ایمان است که راه‌های بی‌شماری را برای نزدیک شدن به دین یا دوری کردن از آن را در بر می‌گیرد. تعهد آسان‌ترین ویژگی مورد سنجش در جهت‌گیری مذهبی است، اما زیربنای این که چرا فرد متعهد است، اغلب به انگیزه‌های گوناگونی وابسته است. بنابراین، جهت‌گیری مذهبی ماهیتی چند بعدی دارد و هم می‌تواند باعث شکوفایی انسان شود و هم برای او ایجاد اضطراب کند [۳۲-۲۹].

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

تحقیقات زیادی در طول ۵۰ سال گذشته به اندازه‌گیری مفاهیم مرتبط با جهت‌گیری مذهبی اختصاص یافته است. برای مثال، هیل و هود [۳۳] بیش از ۲۰۰ معیار منتشر شده را در مورد ساختار جهت‌گیری مذهبی ارائه کردند. با این حال تلاش بسیاری برای سازمان‌دهی این حوزه پیچیده مورد نیاز است [۳۴]. در جدیدترین نظریه موجود، کراس و هود [۳۲] برای پرداختن به پیچیدگی چند بعدی جهت‌گیری دینی، مدل چرخشی تعهد و تأمل (CRC= Commitment-Reflectivity Circumplex) را ارائه دادند.

مدل CRC با استفاده از تعداد زیادی نمونه رومانیایی و آمریکایی و با بیش از ۴۰۰ سوال (آیتم) جدید در کنار تعداد زیادی از پرسشنامه‌های مورد قبول دیگر ساخته و پرداخته شد. مدل CRC بیان می‌کند که معیارهای سنجش جهت‌گیری دینی عمدتاً با توجه به میزان تعهد و تأملی که می‌سنجند، از هم متفاوت است. به عبارت دیگر، این پرسشنامه‌ها از نظر بررسی میزان تعهد و ایمان به یک دین (متعهد در مقابل غیرمتعهد) و همچنین میزان باز بودن سیستم اعتقادی فرد برای پرسش و رشد (تأملی در مقابل غیر تأملی) متفاوتند. بنابراین، جهت‌گیری دینی را می‌توان به یکی از چهار ربع زیر طبقه‌بندی کرد: دارای تعهد/ دارای تأمل (مانند یادگیرندگان مادام‌العمر)، دارای تعهد/فاقد تأمل (مثل مدل‌های جزمی)، فاقد تعهد/دارای تأمل (مانند کشمکش‌های مذهبی و معنوی و شک) و فاقد تعهد/فاقد تأمل (مثل اهمیت نفع همگانی و تکلیف اجتماعی).

کراس و هود معتقد بودند که اکثریت قریب به اتفاق مقیاس‌های موجود، جنبه‌هایی از تعهد دینی را در برمی‌گیرد که بخشی از ربع دارای تعهد/فاقد تأمل در مدل CRC است [۳۲]. به عنوان مثال این جنبه‌ها عبارتند از: فراوانی نماز و دعا، فراوانی حضور در عبادت‌گاه‌ها [۳۵]، تصدیق لفظی [۳۶] و دینداری خود گزارش شده [۳۴]. به طور خلاصه، مدل CRC توان زیادی در ساخت و ساده‌سازی سنجش و همچنین ارائه راه‌هایی برای اندازه‌گیری جامع‌تر جهت‌گیری دینی در ادیان جهان و در تمام سطوح دینداری را نوید می‌دهد [۳۴]. به گفته بیر و رایت [۳۷] باورها و رفتارهای دینی تاثیری بازدارنده بر رفتارهای فردی مجرمانه و غیراخلاقی دارند؛ چرا که یکی از مهم‌ترین تأکیدهای دین پایبندی به اخلاق است و از آنجا که نقض صداقت علمی عملی غیر اخلاقی محسوب می‌شود، انتظار آن می‌رود که افراد دین‌دارتر گرایش بیشتری به صداقت علمی داشته باشند [۳۸]. تا جایی که در پژوهشی مشخص شد که حضور در مراسم‌های دینی رابطه مثبتی با صداقت علمی دانشجویان دارد [۳۹]. محققان زیادی درصدد تلاش برای شناسایی عوامل مؤثر بر نقض صداقت علمی بوده‌اند و چندین عامل بالقوه از جمله دیدگاه‌ها و ارزش‌های اخلاقی [۴۰]، خودتنظیمی اخلاقی [۴۱]، استدلال اخلاقی [۴۲] و میزان پایبندی به باورهای دینی [۴۳] را شناسایی کردند. با این وجود جای پژوهشی که عوامل دینی و اخلاقی را در کنار هم در ارتباط با صداقت علمی بررسی کند، خالی است. هدف از این پژوهش بررسی نقش بنیان‌های اخلاقی در پیش‌بینی صداقت علمی با میانجی‌گری جهت‌گیری دینی است. و فرضیه پژوهشگر این است که جهت‌گیری دینی در رابطه بین بنیان‌های اخلاقی و صداقت علمی نقش میانجی ایفا می‌کند. مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ قابل مشاهده است.

مواد و روش کار

روش پژوهش حاضر همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. این روش یک روش تحلیل چند متغیری قوی برای بررسی روابط علّی است. در این بررسی عموما از پارامترها و شاخص‌های برازندگی مختلفی استفاده می‌شود [۴۴]. جامعه این پژوهش شامل تمام دانشجویان در حال تحصیل در شهر تهران است که به فضای مجازی دسترسی دارند. برای تعیین نمونه در مدلسازی معادلات ساختاری باید به این نکته توجه کرد که حداقل حجم نمونه در این روش به عقیده کلاین [۴۵] ۲۰۰ نفر است و هر چه این میزان بالاتر باشد، بهتر است. به منظور جمع‌آوری نمونه پژوهش پرسشنامه‌ها در بستر اینترنت طراحی شده و لینک آن از طریق پیام‌رسان‌های مختلف در کانال‌های متعدد دانشجویی قرار گرفت. در انتها نمونه‌ای متشکل از ۵۴۴ نفر با نمونه گیری در دسترس و به صورت داوطلبانه در این پژوهش مشارکت کردند و اطلاعات به دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.در این پژوهش از سه پرسشنامه مختلف استفاده شده که در ادامه معرفی می‌شوند:

۱. پرسشنامه جهت گیری دینی چرخشی (CROI= Circumplex Religious Orientation Inventory):

این پرسشنامه که توسط کراس و هود [۳۲] طراحی شد دارای ۶۳ گویه است که بر اساس طیف لیکرت پنج درجه ای (از کاملا مخالفم تا کاملا موافقم) نمره گذاری می‌شود. پایانی درونی خرده مقیاس های ده گانه این پرسشنامه عبارتند از: مرکزیت۰/۹۱، شخصی ۰/۸۰، نفع ۰/۷۲، تنبیه ۰/۷۳، اجبار ۰/۷۸، اجتماعی ۰/۸۴، شک

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

۰/۷۷، تردید ۰/۷۷، گفتگو ۰/۸۳ و علاقه ۰/۸۴ [۳۴]. این خرده مقیاس‌ها در ۴ طبقه اصلی (دارای تعهد/دارای تأمل، دارای تعهد/ فاقد تأمل، فاقد تعهد/ دارای تأمل و فاقد تعهد/فاقد تأمل) جای می‌گیرند. پایایی و روایی نسخه فارسی این مقیاس در ایران نیز تایید شده است. آلفای کرونباخ خرده مقیاس های یاد شده بین ۰/۶۴ تا ۰/۹۴ است و ضرایب بازآزمایی آنها بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۸ گزارش شده است [۴۶].

۲. پرسشنامه بنیان های اخلاقی

(MFQ= Moral Foundation Questionnaire): به اندازه گیری پنج بنیان اخلاقی یعنی آسیب/ مراقبت، انصاف/ مقابله به مثل، درون گروهی/ وفاداری، قدرت/ احترام و پاکی/ تقدس می پردازد. در پژوهش حاضر از نسخه ۳۲ گویه‌ای این پرسشنامه استفاده می شود که از دو بخش تشکیل شده است. در قسمت نخست پرسشنامه ارتباط پنج بنیان اخلاقی در تصمیم گیری درباره درستی یا نادرستی یک چیز (در یک مقیاس ۶ درجه ای، از شدید مخالف تا شدیدا موافق) سنجیده می شود. در بخش دوم پرسشنامه، قضاوت‌های اخلاقی در راستای پنج بنیان اخلاقی سنجیده می شوند. خرده مقیاس های این پرسشنامه پایایی باز آزمایی و درونی مناسبی داشته است. آلفای کرونباخ بنیان‌های پنجگانه از ۰/۶۵ تا ۰/۸۴ گزارش شد [۲۱]. حسن نیا و همکاران [۴۷] و نیز عطاری، گراهام و دهقانی [۴۸] ساختار عاملی نسخه فارسی این پرسشنامه را تأیید کردند.

۳. پرسشنامه تقلب علمی

این پرسشنامه توسط علی وردی نیا و همکاران [۴۹] بر مبنای مطالعات [۵۴-۵۰] طراحی و اعتباریابی شده است، این پرسشنامه شامل ۲۵ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت می باشد، پرسشنامه شش بعد تقلب امتحانی، تقلب در تکالیف درسی، سرقت علمی، جعل علمی، تحریف علمی و تقلب برای دیگران را مورد سنجش قرار می دهد، پرسشنامه توسط علی وردی نیا و همکاران [۴۹] در طول فرایند تحقیق اعتباریابی شده است. در این پژوهش به منظور دست یافتن به نمره عدم تقلب یا صداقت علمی نمرات به دست آمده از این پرسشنامه معکوس شده و نهایتا به عنوان نمره صداقت علمی در مدل استفاده می‌شود.

یافته ها

۵۴۴ نفر در این پژوهش مشارکت کردند که از این تعداد ۴۱۳ نفر زن و ۱۳۱ نفر مرد بودند. میانگین سنی افراد ۲۳/۹۶ و انحراف استاندارد آن ۶/۴۳ است. در ادامه ابتدا مفروضه‌های انجام مدلسازی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفته و بعد از آن یافته‌های پژوهش ارائه می‌شوند.

بررسی مفروضه‌های معادلات ساختاری: به منظور استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، قبل از تحلیل داده‌ها بررسی مفروضه‌های آن امری ضروری است [۴۵]. در این بخش ۴ مفروضه معادلات ساختاری یعنی عدم وجود داده‌های گمشده، عدم وجود داده‌های پرت چندمتغیری، نرمال بودن توزیع متغیرها و عدم وجود هم‌خطی چندگانه مورد بررسی قرار گرفتند. در داده‌های حاصل از مشارکت دانشجویان هیچ داده گمشده‌ای وجود نداشت و این مفروضه رعایت شده است. همچنین برای بررسی وجود داده‌های پرت چندمتغیره از فاصله ماهالانوبیس (Mahalanobis distance) استفاده شد. به این منظور مقدار عددی ماهالانوبیس برای هر آزمودنی به کل تعداد گویه‌های موجود در مدل پژوهشی تقسیم می‌شود و اگر این عدد از ۴ بزرگ‌تر باشد، آن آزمودنی داده پرت چند متغیری محسوب می‌شود [۵۵]. در این پژوهش هیچ داده پرت چند متغیری وجود نداشت. نرمال‌بودن توزیع داده‌ها مفروضه‌ی دیگری در تحلیل مسیر است. این مفروضه را می‌توان با توجه به نمرات کشیدگی و کجی تعیین کرد. به این معنا که نمرات کجی بین ۲- و ۲ و نیز نمرات کشیدگی بین ۵- و ۵ نرمال تلقی می‌شوند [۵۶] در این پژوهش نمرات کجی و کشیدگی بین ۲-و ۲ بودند که نشانگر توزیع اقریبا نرمال متغیرهای پژوهش است (جدول ۱). به منظور بررسی استقلال متغیرها از هم و عدم وجود هم‌خطی چندگانه، از ضریب همبستگی استفاده می‌شود. از آنجایی که ضریب همبستگی بین هیچ‌کدام از متغیرهای پیش‌بین پژوهش با یکدیگر بالای ۰/۸ نبوده این مفروضه رعایت شده است (جدول ۲) در واقع آلیسون تا ۰/۸ و میرز تا ۰/۹ را نیز قابل قبول می‌دانند [۵۷]. از دیگر شاخص‌ها برای بررسی این مفروضه، پارامتر تحمل (Tolerance) و شاخص تورم واریانس (VIF) است. پارامتر تحمل بزرگتر از ۰/۴ و پارامتر عامل تورم واریانس کوچکتر از ۲/۵ حاکی از عدم وجود هم خطی چندگانه بین متغیرهای مستقل است [۴۵]. طبق نتایج پژوهش حاضر، تخطی از این مفروضه نیز صورت نگرفته است. جدول ۱ میانگین، انحراف معیار، کجی، کشیدگی و حداقل و حداکثر نمرات مشارکت‌کنندگان در هر سه متغیر جهت‌گیری دینی چرخشی، بنیان‌های اخلاقی و صداقت علمی را نشان می‌دهد. در جدول ۲ نیز ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش در کل نمونه گزارش شده.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

همانطور که در جدول ۲ مشخص است، صداقت علمی بیشترین میزان همبستگی را با دو نوع جهت‌گیری اخلاقی دارای تعهد-دارای تأمل و داری تعهد-فاقد تأمل در سطح ۰/۰۱ دارد (r=۰/۲۱). همچنین میزان همبستگی با نمره کل اخلاق ۰/۱۴ است که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. نمره کل اخلاق با جهت‌گیری دینی دارای تعهد-دارای تأمل مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنادار است و میزان آن ۰/۶ است. کمترین میزان همبستگی متغیر اخلاق با جهت‌گیری دینی نیز مربوط به جهت‌گیری فاقد تعهد-فاقد تأمل است که معنادار نیست (r=۰/۰۶). به منظور بررسی برازش مدل مفروض از روش بوت استراپ (Bootstrapping) استفاده شد. بوت استراپ یا خودگردان‌سازی روشی است که با انجام نمونه‌گیری متعدد از روی نمونه اصلی باعث کاهش خطاهای معیار می‌شود. به این ترتیب دقت این روش نسبت به روش‌های دیگر بالاتر است. در این روش تعداد نمونه باید از ۲۰۰ بالاتر باشد [۵۸]. مدل آزمون‌شده در این پژوهش در شکل ۲ قابل مشاهده است. در شکل ۲، MFQ= بنیان‌های اخلاقی، CROI= جهت‌گیری دینی چرخشی، CR_CoRe= جهت‌گیری دارای تعهد-دارای تأمل CR_Co= جهت‌گیری دارای تعهد-فاقد تأمل، CR_Re=جهت‌گیری فاقد تعهد-دارای تأمل، CR_None= جهت‌گیری فاقد تعهد-فاقد تأمل و AITotalpositive= نمره کل صداقت علمی است. در جدول ۳ و ۴ مقادیر اثرات مستقیم و غیر مستقیم برای مدل بنیان‌های اخلاقی بر صداقت علمی با میانجی‌گری جهت‌گیری دینی به روش بوت استراپ گزارش شده‌اند. با توجه به جداول ۳ و ۴ اثر مستقیم بنیان‌های اخلاقی بر صداقت علمی مثبت و معنادار (β=۰/۱۹ و p=۰/۰۰۰) و اثر غیر مستقیم آن با میانجی‌گری جهت‌گیری دینی غیرمعنادار (β=۰/۰۴ و p=۰/۴۹) است. این یافته بدان معناست که با ورود متغیر جهت‌گیری دینی به مدل، دیگر بنیان‌های اخلاقی به طور مستقیم پیش‌بین صداقت علمی نیستند و این تاثیر از طریق متغیر جهت‌گیری دینی اتفاق می‌افتد. در این حالت مدل میانجی، کامل نامیده می‌شود. مسیر اثر بنیان‌های اخلاقی به جهت‌گیری دینی نیز مثبت و معنادار (β=۰/۷۷ و p=۰/۰۰۰) است و رابطه بین این دو بسیار قوی است (t=۲۲/۷۳). همچنین مسیر اثر جهت‌گیری دینی به صداقت علمی در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنادار است (β=۰/۱۸). در مدل‌یابی معادلات ساختاری، برازش مدل و معناداری روابط بررسی می شود. به منظور بررسی برازندگی مدل پیشنهادی از شاخص‌های برازش مطلق، تطبیقی و مقتصد استفاده شد. در جدول ۵ شاخص‌های برازش مدل مفروض (مدل میانجی) و مقدار قابل قبول برای هر شاخص [۵۷] قابل مشاهده است. با توجه به جدول ۵ می‌توان گفت مدل میانجی برازش بسیار خوبی دارد زیرا تمام شاخص‌های برازش گزارش‌شده از مقادیر مطلوبی برخوردارند. در این مدل، جهت‌گیری دینی به عنوان متغیر واسطه‌ای یا میانجی در رابطه بین بنیان‌های اخلاقی و صداقت علمی عمل می‌کند. یکی دیگر از مواردی که می‌توان برای کارآمدی مدل میانجی از آن بهره گرفت، محاسبه‌ی اندازه‌ی اثر به وسیله‌ی تغییرات R^2 است. در این مدل مجذور همبستگی در حالت وجود میانجی ۰/۰۵ و در حالت مستقیم ۰/۰۳ است. بنابراین f^2 برابر با ۰/۰۲ است که این مقدار بین ۰/۰۲ و ۰/۱۵ است و نشان‌دهنده اندازه اثر کوچک می‌باشد [۵۹]. با توجه به یافته‌های به دست آمده و تحلیل نتایج مشخص می‌شود که فرضیه پژوهش یعنی نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی در رابطه بنیان‌های اخلاقی با صداقت علمی مورد تأیید است.

جدول ۱: شاخص‌های آمار توصیفی در متغیرهای پژوهش

متغیر	مولفه	شاخص‌های آمار توصیفی					
		کمینه	بیشینه	میانگین نمونه	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
جهت‌گیری دینی چرخشی	دارای تعهد- دارای تأمل	۱	۵	۳/۱۳	۰/۹۷	-۰/۴۲	-۰/۷۴
	دارای تهعد- فاقد تأمل	۱	۵	۳/۳۳	۱/۶۰	-۰/۳۱	-۰/۵۶
	فاقد تعهد- دارای تأمل	۱	۵	۳/۲۶	۰/۷۵	-۰/۱۴	-۰/۲۴
	فاقد تعهد- فاقد تأمل	۱	۴	۱/۹۴	۰/۶۵	۰/۵۰	-۰/۵۳
بنیان‌های اخلاقی	آسیب/ مراقبت	۶	۳۰	۲۲/۱۵	۴/۷۱	-۰/۷۶	۰/۸۲
	انصاف/ مقابله به مثل	۸	۳۰	۲۳/۷۱	۳/۷۲	-۰/۶۶	۰/۸۳
	درون گروهی/ وفاداری	۳	۳۰	۲۰/۲۸	۴/۹۹	-۰/۴۲	-۰/۰۶
	قدرت/ احترام	۲	۳۰	۱۷/۹۷	۶/۱۰	-۰/۱۱	-۰/۵۹
	خلوص/ تقدس	۱	۳۰	۱۸/۷۰	۶/۷۵	-۰/۴۴	-۰/۴۷
	نمره کل	۳۷	۱۴۷	۱۰۲/۸۰	۲۰/۶۶	-۰/۳۰	-۰/۱۰
	صداقت علمی	۳۵	۱۰۰	۸۲/۷۳	۱۲	-۱/۰۸	۱/۱۲

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

جدول ۲ : ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

	متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
جهت‌گیری	۱. دارای تعهد-دارای تأمل	۱										
دینی	۲. دارای تهعد-فاقد تأمل	۰/۴۲**	۱									
چرخشی	۳. فاقد تعهد-دارای تأمل	-۰/۶۶**	-۰/۲۵**	۱								
	۴. فاقد تعهد-فاقد تأمل	۰/۱۶**	۰/۰۱	-۰/۰۵	۱							
بنیان‌های	۵. آسیب/ مراقبت	۰/۱۸**	۰/۰۵	-۰/۰۷	-۰/۰۴	۱						
اخلاقی	۶. انصاف/ مقابله به مثل	۰/۰۸	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۱۰*	۰/۶۳**	۱					
	۷. درون گروهی/ وفاداری	۰/۴۱**	۰/۱۶**	-۰/۳۴**	۰/۰۶	۰/۵۱**	۰/۴۰**	۱				
	۸. قدرت/ احترام	۰/۶۳**	۰/۲۶**	-۰/۵۱**	۰/۱۱**	۰/۳۴**	۰/۲۹**	۰/۶۱**	۱			
	۹. خلوص/ تقدس	۰/۷۵**	۰/۳۰**	-۰/۵۶**	۰/۱۱**	۰/۴۱**	۰/۳۱**	۰/۵۹**	۰/۸۳**	۱		
	۱۰. نمره کل اخلاق	۰/۶۰**	۰/۲۳**	-۰/۴۳**	۰/۰۵	۰/۷۰**	۰/۶۱**	۰/۸۰**	۰/۸۵**	۰/۸۶**	۱	
	۱۱. صداقت علمی	۰/۲۱**	۰/۲۱**	-۰/۱۹**	-۰/۱۸**	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۱۶**	۰/۱۹**	۰/۱۴**	۱

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنادار است

جدول ۳: برآورد بوت استراپ مدل مفروض برای اثرات مستقیم

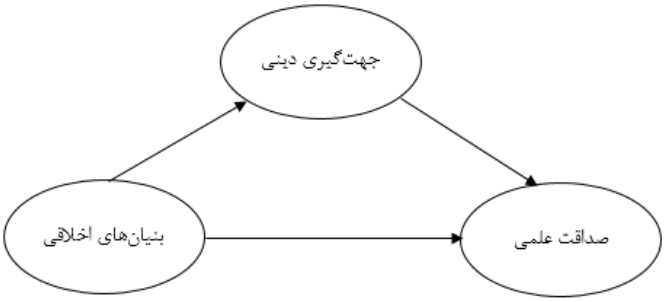
	برآورد استاندارد	برآورد غیراستاندارد	خطای استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
بنیان‌های اخلاقی به صداقت علمی	۰/۱۹	۰/۳۴	۰/۰۴	۴/۴۸	۰/۰۰۰
بنیان‌های اخلاقی به جهت‌گیری دینی	۰/۷۷	۰/۱۰	۰/۰۲	۲۲/۷۳	۰/۰۰۰
جهت‌گیری دینی به صداقت علمی	۰/۱۸	۲/۴۱	۰/۰۷	۲/۶۱	۰/۰۰۹

جدول ۴: برآورد بوت استراپ مدل مفروض برای اثر غیر مستقیم

	برآورد استاندارد	برآورد غیر استاندارد	خطای استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
بنیان‌های اخلاقی به صداقت علمی با میانجی‌گری جهت‌گیری دینی	۰/۰۴	۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۶۸	۰/۴۹

جدول ۵: مهم‌ترین شاخص‌های برازش

شاخص‌های کلی	برازش مطلق		برازش تطبیقی		برازش مقتصد	
شاخص نمونه	AGFI	GFI	CFI	IFI	CMIN/DF	RSMEA
مقدار مشاهده شده	۰/۹۵	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۹۵	۴/۹۳	۰/۰۷
مقدار قابل قبول		بالای ۰/۹۰			کمتر از ۵	بین ۰/۳ تا ۰/۰۸

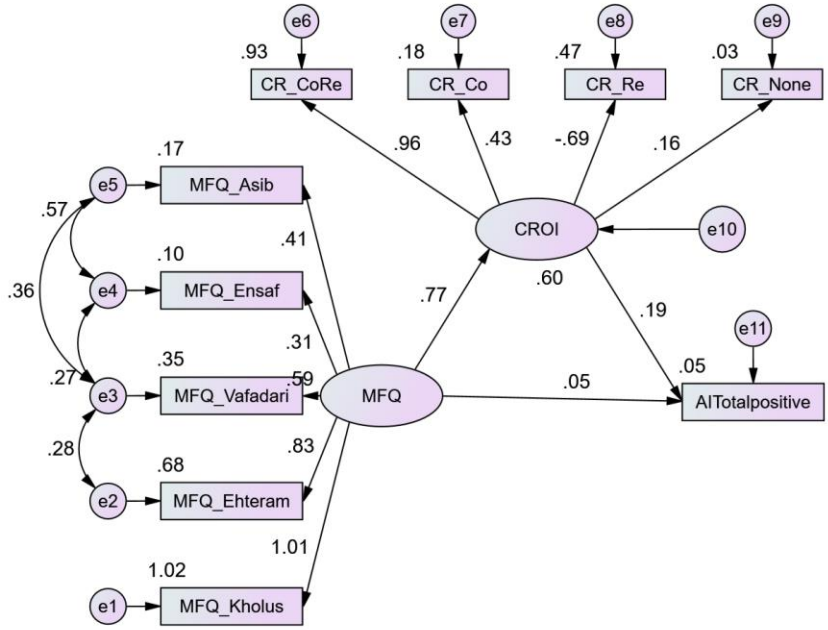

شکل۱: مدل مفروض پژوهش

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

شکل۲: مدل آزمون‌شده پژوهش

MFQ= بنیان‌های اخلاقی، CROI= جهت‌گیری دینی چرخشی، CR_CoRe= جهت‌گیری دارای تعهد-دارای تأمل CR_Co= جهت‌گیری دارای تعهد-فاقد تأمل، CR_Re=جهت‌گیری فاقد تعهد-دارای تأمل، CR_None= جهت‌گیری فاقد تعهد-فاقد تأمل و AITotalpositive= نمره کل صداقت علمی است.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به یافته‌های توصیفی پژوهش میانگین جهت‌گیری دینی دارای تعهد-فاقد تأمل در افراد حاضر در نمونه بیشترین مقدار را به خود اختصاص داره و کمترین مقدار مربوط به جهت‌گیری دینی فاقد تعهد-فاقد تأمل است. این بدان معناست که بیشتر افراد نمونه خود را افرادی پایبند به دین و نگرش‌های دینی می‌دانند اما به دنبال تأمل و پژوهش در دین نیستند. همچنین میانگین نمره کل بنیان‌های اخلاقی بالاتر از متوسط حداکثر نمرات است که به این معناست که افراد مشارکت‌کننده خود را در پایبندی به بنیان‌ها و ارزش‌های مختلف اخلاقی متوسط رو به بالا قلمداد کرده‌اند. میانگین نمرات کل صداقت علمی نیز که از معکوس کردن نمرات تقلب علمی به دست آمده بسیار بالاست که نشان می‌دهد با توجه به خودگزارشی افراد حاضر در پژوهش، اغلب افراد خود را ملزم به پایبندی به صداقت علمی می‌دانند و در رعایت آن کوشا هستند.

همانطور که گفته شد تجزیه و تحلیل داده‌ها حاکی از تأیید فرضیه پژوهش مبنی بر نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی در رابطه بنیان‌های اخلاقی با صداقت علمی است. در حد اطلاع پژوهشگر، تاکنون پژوهشی به بررسی نقش مؤلفه‌های اخلاقی و دینی در کنار هم در تعامل با صداقت علمی صورت نگرفته است؛ اما پژوهش‌هایی به بررسی جداگانه این دو با صداقت اخلاقی پرداخته‌اند. به عنوان مثال رجب‌دری و خانی‌ذلان [۴۳] وجود تقوا و پایبندی به دین را دلیلی بر وجود صداقت علمی بر فرد دانستند. همچنین یزدان‌پناه و همکاران [۳۸] عنوان کردند که افراد دین‌دارتر از صداقت علمی بیشتری برخوردارند. حتی هونگوی و همکاران [۳۹] نیز حضور در مراسم دینی و پایبندی به مناسک مربوط به آن را با صداقت علمی دانشجویان همبسته اعلام کردند. پژوهش حاضر با نتایج این پژوهش‌ها همسوست. به این صورت که صداقت علمی در نمونه پژوهش حاضر با نمرات جهت‌گیری دینی دارای تعهد-دارای تأمل و دارای تعهد-فاقد تأمل همبستگی مثبت و معنادار دارد اما با نمرات جهت‌گیری دینی فاقد تعهد-دارای تأمل و فاقد تعهد-فاقد تأمل همبستگی منفی و معنادار دارد یعنی افرادی که نسبت به دین تعهد و پایبندی ندارند (حتی در صورت تأمل و تفکر در باب دین) به وضوح از دیگر افراد دارای تعهد دینی صداقت علمی کمتری دارند. رابطه صداقت علمی با مؤلفه‌های اخلاقی نیز توسط

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

پژوهشگران دیگر مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته است. ساراگا و همکاران [۴۱] در پژوهش خود نقش خودتنظیمی اخلاقی را بر صداقت علمی تأیید کردند. همچنین پالرمو [۴۲] به بررسی نقش استدلال اخلاقی بر صداقت علمی پرداخت که رابطه بین این دو نیز در پژوهش تأیید شد. نتایج پژوهش حاضر با این پژوهش‌ها نیز همسوست و تأثیر بنیان‌های اخلاقی بر صداقت علمی قابل تأیید است. در این پژوهش علاوه بر تأیید رابطه بنیان‌های اخلاقی و جهت‌گیری دینی با صداقت علمی به طور جداگانه، اثر متقابل و متعامل این دو مؤلفه بر صداقت علمی نیز مورد تأیید بوده و نقش جهت‌گیری دینی به عنوان متغیر میانجی در رابطه بین اخلاق و صداقت علمی مورد توجه است. چرا که با ورود متغیر جهت‌گیری دینی به رابطه بین بنیان‌های اخلاقی و صداقت علمی، رابطه این دو غیرمعنادار می‌شود و کل واریانس صداقت علمی به واسطه جهت‌گیری دینی تبیین می‌شود که نشان از کامل بودن نقش جهت‌گیری دینی به عنوان متغیر واسطه‌ای است.

به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که تقویت بنیان‌های اخلاقی دانشجویان خصوصا بنیان‌های احترام و خلوص که همبستگی معناداری با صداقت علمی دارند، و نیز تقویت پایبندی دینی در دانشجویان می‌تواند باعث افزایش میزان صداقت علمی آن‌ها شود. همانطور که گفته شد صداقت علمی از آن جهت مورد توجه است که عملکرد تحصیلی و شغلی فرد و نیز اعتبار مؤسسات علمی و دانشگاهی به آن وابسته است. یکی از یافته‌های فرعی و جالب در این پژوهش آن است که با وجود همبستگی بالای جهت‌گیری دینی دارای تعهد-دارای تأمل با نمره کل بنیان‌های اخلاقی، جهت‌گیری فاقد تعهد-فاقد تأمل هیچ میزانی از همبستگی با نمره کل بنیان‌های اخلاقی ندارد. این بدان معناست که افراد پایبند به دین و اهل تفکر و تأمل در آن، بنیان‌های اخلاقی را در سطوح بالایی دارا هستند، اما افرادی که پایبندی به دین ندارند و در آن تفکر نیز نمی‌کنند لزوما از لحاظ بنیان‌های اخلاقی در سطوح پایینی قرار ندارند. با این حال افرادی که درباره دین اطلاعات دارند و در آن تفکر می‌کنند اما به آن پایبندی ندارند، ارزش‌ها و بنیان‌های اخلاقی را در سطوح پایین‌تری رعایت می‌کنند. پس می‌توان نتیجه گرفت ضامن رفتار اخلاقی، تلاش برای رعایت اصول و باورهاست، نه فقط دانستن آن‌ها.

پیشنهادات و محدودیت‌ها: خوب است در پژوهش‌های دیگر مؤلفه‌های دیگر اخلاق مانند قضاوت و شایستگی اخلاقی در ارتباط با صداقت علمی مورد بررسی قرار بگیرند تا تصویر روشن‌تری از اثر متغیرهای اخلاقی بر صداقت علمی ارائه دهند. همچنین جای پژوهشی میدانی برای شناخت مؤلفه‌های مشترک دینی و اخلاقی در کنار یکدیگر خالی می‌نماید. به علاوه توصیه می‌شود سایر عوامل تأثیرگذار بر صداقت تحصیلی مورد بررسی عمیق‌تر قرار گیرند تا نگاهی همه‌جانبه‌تر برای حل این مشکل جهان‌شمول یافت شود. پژوهش‌هایی با روش کیفی می‌توانند به شناخت عمیق‌تر ما از این مسئله کمک کنند.

این پژوهش نیز مانند دیگر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی برای پژوهشگران داشت. از جمله اینکه سوالات زیاد پرسشنامه باعث خستگی بعضی مشارکت‌کنندگان و رها کردن پاسخ به سوالات در اواسط آن بود که ممکن است روی نمونه نهایی تاثیر سوگیرانه‌ای گذاشته باشد. مسئله دیگر نیز آن بود که پرسشنامه‌های این پژوهش همه به صورت نگرش‌سنجی و خودگزارشی بودند و ممکن است که ادراک افراد از خود و رفتارشان کاملا بر واقعیت منطبق نباشد. همچنین با وجود ناشناس بودن مشارکت‌کنندگان در پژوهش، ممکن است افراد دچار خودسانسوری شده باشند. زیرا موارد مورد بررسی در این پژوهش مواردی ارزشی و اخلاقی بودند که افراد به طور عادی و تحت تاثیر فرهنگ حاکم بر جامعه آن‌ها را به صورت درست و غلط تشخیص داده و بازشناسی می‌کنند. این مسئله می‌تواند به طور خودآگاه یا ناخودآگاه بر پاسخ‌دهی افراد تأثیر گذاشته باشد.

سهم نویسندگان

زهرا قیصری: طراحی و اجرای طرح پژوهش، تحلیل داده‌ها و نگارش مقاله

ملوک خادمی: همکاری در اجرای پژوهش و نگارش مقاله

محمدرضا توکلی: همکاری در اجرای پژوهش و تحلیل داده‌ها

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری بوده است و پژوهشگران این گروه پژوهشی بر خود لازم می‌دانند تا بدینوسیله از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش همکاری داشته‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

منابع

1. Mackay S. Factors Influencing Academic Integrity Violations. In: Doyle M, Stephenson B, eds. SIGCSE 2023: Proceedings of the 54th ACM Technical Symposium on Computer Science Education. Association for Computing Machinery: United States, 2023:1340
2. McCabe DL, Bowers WJ. The relationship between student cheating and college fraternity or sorority membership. National Association of Student Personnel Administrators 1996; 33: 280-291
3. Liu Y, Wang X, Liu X. The Relationship between Sense of Belonging and Academic Dishonesty: A Meta-Analytic Review. Journal of Academic Ethics 2021;19: 401-422
4. Austin MJ, Brown LD. Internet plagiarism: Developing strategies to curb student academic dishonesty. The Internet and Higher Education 1999; 2: 21-33
5. Paudel P. Online Education: Benefits, Challenges and Strategies During and After COVID-19 In Higher Education. International Journal on Studies in Education 2021; 3:70-85
6. Muhammad A, Shaikh A, Naveed QN, Qureshi MRN. Factors affecting academic integrity in E-learning of Saudi Arabian Universities: An investigation using Delphi and AHP. Institute of Electrical and Electronics Engineers Access 2020; 8: 16259-16268
7. Sarwar S, Idris Zm, Ali Sm. Paid Academic Writing Services: A Perceptional Study of Business Students. International Journal of Experiential Learning & Case Studies 2018; 3:73-83
8. Boyle DM, Boyle JF, Carpenter BW. Accounting student academic dishonesty: What accounting faculty and administrators believe? The Accounting Educators' Journal 2016; 26: 39-61
9. Bashir H, Bala R. Development and validation of academic dishonesty scale (ADS): Presenting a multidimensional scale. International Journal of Instruction 2018; 11: 57-74
10. Teixeira AA, Rocha MO. Academic misconduct in Portugal: results from a large–scale survey to university economics/business students. Journal of Academic Ethics 2010; 8: 21-44
11. Crown DF, Spiller MS. Learning from the literature on collegiate cheating: A review of empirical research. Journal of Business Ethics 1998; 17: 683-700
12. Nahar H. Academic Malaise among Future Muslim Accountants: Role of Piety. Journal of Islamic Accounting and Business Research 2019; 10: 421-447
13. Suhaiza I, Salwa–Hana Y. Cheating behavior among accounting students: some Malaysian evidence. Accounting Research Journal 2016; 29: 20-33
14. Caldwell C. A ten step–model for academic integrity: A positive approach for business schools. Journal of Business Ethics 2010; 92: 1-13
15. Nonis S, Swift C. An examination of the relationship between academic dishonesty and workplace: A multi–campus investigation. Journal of Education for Business 2001; 77: 69-77
16. Whitley BE. Factors associated with cheating among college Students: A Review. Research in Higher Education 1998; 39: 235-274
17. Jurdi R, Hage HS, Chow HPH. Academic dishonesty in the Canadian classroom: Behaviors of a sample of university students. Canadian Journal of Higher Education 2011; 41: 1-35
18. Graham J, Haidt J, Koleva S, Motyl M, Iyer R, Wojcik SP, et al. Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. Advances in Experimental Social Psychology 2012; 2: 1-64
19. Haidt J, Joseph C. Intuitive Ethics: How Innately Prepared Intuitions Generate Culturally Variable Virtues. Daedalus 2004; 133: 55–66
20. Haidt J, Graham J. When Morality Opposes Justice: Conservatives Have Moral Intuitions that Liberals may not Recognize. Social Justice Research 2007; 20: 98–116
21. Graham J, Nosek BA, Haidt J, Iyer R, Koleva S, Ditto PH. Mapping the moral domain. Journal of Personality and Social Psychology 2011; 101: 366–385
22. Koleva S, Iyer R, Graham J, Selterman D, Ditto P. The moral compass of insecurity: Anxious and avoidant attachment predict moral judgment. Social and Personality Psychological Science 2014; 5: 185-194
23. Aghababaei N, Talaei Pashiri A, Kwantes Catherine T. Investigating the relations among personality characteristics, moral foundations, and work ethics in Iranian and Canadian students. Cultural Psychology 2018; 1:1-22 [Persian]
24. Seraj Zade H, Rahimi F. Studying the effect of religiosity on moral adherence in a student population. Socio-Cultural Strategy 2015; 16: 45-76 [Persian]

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

25. Keljo K, Christenson T. On the Relation of Morality and Religion: two lessons from James's Varieties of Religious Experience. Journal of Moral Education 2003; 32: 385-396
26. Moallemi H. Quality and Structure of the Mutually-Based Relationship between Religion and Ethics. Ensanpajoohi-e Dini (Religious Anthropology) 2018; 15:221-240 [Persian]
27. Spilka B, Hood RW, Hunsberger B, Gorsuch R. The psychology of religion: An empirical approach. 1st Edition, Guilford Press: New York, 2009
28. Stark R. Gods, rituals, and the moral order. Journal for the Scientific Study of Religion 2001;40: 619-636
29. Obregon SL, Lopes LFD, Kaczam F, da Veiga CP, da Silva WV. Religiosity, Spirituality and Work: A Systematic Literature Review and Research Directions. Journal of Business Ethics 2022;183: 491-508
30. Hill PC, Pargament KI, Hood RW, McCullough Jr, Michael E, Swyers JP, et al. Conceptualizing religion and spirituality: Points of commonality, points of departure. Theory of Social Behavior 2000; 30: 51–57
31. Hill PC, Smith E, Sandage SJ. Religious and spiritual motivations in clinical practice. In: Aten JD, O'Grady KA, Worthington EL, eds. The Psychology of Religion and Spirituality for Clinicians: Using Research in Your Practice. 1st Edition, Routledge: New York, 2012
32. Krauss SW, Hood RW. A New Approach to Religious Orientation: The Commitment-Reflectivity Circumplex. 1st Edition, Rodopi: Amsterdam, 2013
33. Hill PC, Hood RW. Measures of Religiosity. Sociology of Religion 1999; 62: 267–268
34. Isaak SL, James RJ, Radeke KM, Krauss SW, Schuler KL, Schuler ER. Assessing religious orientations: Replication and validation of the Commitment-Reflectivity Circumplex (CRC) Model. Religions 2017; 8: 208
35. Gorsuch RL, McPherson SE. Intrinsic/Extrinsic measurement: I/E-Revised and single-item scales. Journal for the Scientific Study of Religion 1989; 28: 348–54
36. Duriez B, Fontaine JR, Hutsebout D. A further elaboration of the Post-Critical Belief scale: Evidence for the existence of four different approaches to religion in Flanders-Belgium. Psychologica Belgica 2000; 40: 153–81
37. Baier Cj, Wright BR. If You Love Me, Keep My Commandments: A Meta-Analysis of the Effect of Religion on Crime. Journal of Research in Crime and Delinquency 2001; 38: 3-21
38. Yazdanpanah L, Hasandoust Farkhani H, Boustani D, Rezaei O. A Study on the Attitude of Embezzlement and Religiosity among the Students of Shahid Bahonar University in Kerman. Sociological Studies of Youth 2013; 4: 137-160 [Persian]
39. Hongwei Y, Glanzer PL, Johnson BR, Sriram R, Moore B. The association between religion and self-reported academic honesty among college students. Journal of Beliefs & Values 2017; 38: 63–76
40. Jafari E. Academic dishonesty in e-learning, a threat to the integrity of the medical education system under the COVID-19 epidemic. Iranian Journal of Medical Education 2022; 22:158-170 [Persian]
41. Suralaga F, Azkiyah SN, Dhowi B, Nisa YF, Rahmawati Y. The role of moral self-regulation in mediating the effect of goal orientation on academic integrity. Cypriot Journal of Educational Science 2021; 16: 902-915
42. Palermo MT. Moral Reasoning and Academic Integrity: Memory Impairment, Corrigenda, and the Pursuit of Knowledge. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology 2020; 64: 295-298
43. Rajabdorri H, Khanizalan A. Studying the Effects of Adherence to Religious Beliefs (Piety) on Scientific Integrity: Reviewing the Viewpoint of Accounting Students 2020; 10: 475-490
44. Bagozzi R, Yi Y. Specification, evaluation, and interpretation of structural equation models. Journal of the Academy of Marketing Science 2012; 40: 8-34
45. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. 3rd edition, Guilford Press: New York, 2010
46. Aghababaei N, Krauss SW, Aminikhoo M, Isaak SL. The Circumplex religious Orientation Inventory: Validity and reliability of a new approach to religious orientation in a Muslim population. Psychology of Religion and Spirituality 2019; 11: 350–357
47. Hasan Nia S, Khormaie F, Sheikholeslami R. The causal relationship of attachment styles with moral foundations through the mediation of moral identity. Social Psychology Research 2015; 5: 75-98 [Persian]
48. Atari M, Graham J, Dehghani M. Foundations of morality in Iran. Evolution and Human Behavior 2020; 41: 367-384

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]

49. Aliverdinia A, Janaly Zadeh H, Omrani Dhkhan S. A Study on the Role of Social Learning in Academic Cheating. Social Problems of Iran 2016; 6: 71-103 [Persian]
50. WhitIey Jr, Bernard E, Spiegel KP. Academic Dishonesty an Educator's Guide. 1st Edition, Lawrence Erlbaum Associate: London, 2002
51. McCabe D, Butterfield K, Trevino K. Academic Dishonesty in Graduate Business Programs: Prevalence, Causes, and Proposed Action. Academy of Management Learning & Education 2006; 5: 294–305
52. Akbulut Y, Şendağ S, Birinci G, Kılıçer K, Şahin MC, Odabaşı HF. Exploring the Types and Reasons of Internet-triggered Academic Dishonesty among Turkish Undergraduate Students: Development of Internet-Triggered Academic Dishonesty. Computers & Education 2008; 5: 463-473
53. Clos-bleeker K. To be Honest: Championing Academic Integrity in Community colleges. 1st Edition, Rowman & Littlefield Publishers: United States, 2007
54. Megehee CM, Spake DF. The impact of perceived peer behavior, probable detection and punishment severity on student cheating behavior. Marketing Education Review 2008; 18: 5-19
55. Tabachnick BG, Fidell LS. principal components and factor analysis: Using multivariate statistics. 5th Edition, Pearson: London, 2007
56. Miles J, Shevlin M. Applying Regression and Correlation: A Guide for Students and Researchers. 1st Edition, Sage: United Kingdom, 2001
57. Abdollahi A, Taheri A. Structural Equation Modeling using AMOS software. 1st Edition, Arjmand: Tehran, 2022 [in Persian]
58. MacKinnon D. Introduction to statistical mediation analysis. England: Routledge, 2012.
59. Aiken L. S., West S. G. Multiple regression: Testing and interpreting interactions. 1st Edition, Sage: Newbury Park, 1991

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.61186/payesh.23.1.57]